

Slotwoord

Intro+ waarom dit thema vandaag? Jongeren, de situatie nu en wat wetenschappen ons vertellen

Goedenamiddag iedereen, en een bijzonder warm welkom aan Uwe Majesteit. Het is een grote eer om u hier vandaag in ons midden te hebben.

We hebben een boeiende, inspirerende en leerrijke dag achter de rug. Hopelijk neemt iedereen iets waardevols mee naar huis, iets om over na te denken of zelfs iets om in de praktijk te brengen. Eloïse en ik zijn heel blij dat we, namens het Forum des Jeunes en de Vlaamse Jeugdraad, deze dag mogen afsluiten met een laatste reflectie op alles wat hier besproken is.

In 2024 zagen we in Brussel massale boerenprotesten, terwijl in de zomer het nieuws werd overspoeld met beelden van bosbranden en overstromingen. Deze gebeurtenissen benadrukken de urgentie van de klimaatcrisis en de noodzaak om nú in actie te komen. Daarom is het des te belangrijker dat we hier vandaag samenkomen om oplossingen te zoeken.

Voedsel is zoveel meer dan wat er op ons bord ligt. Het beïnvloedt niet alleen onze gezondheid, maar ook de wereld waarin wij als jonge generatie zullen leven en werken. Als jongeren maken we deel uit van het voedselsysteem—of we nu jonge boeren, ondernemers of consumenten zijn. De titel van het event van vandaag is niet voor niets *Voedsel in een veranderende wereld: uitdagingen voor een veerkrachtiger voedselsysteem*. Ons voedselsysteem is onlosmakelijk verbonden met de grote uitdagingen van onze tijd.

Een derde van de broeikasgassen in de Europese Unie is afkomstig van de voedselproductie en wereldwijd is het voedselsysteem de op een na grootste bijdrager aan broeikasgasuitstoot. Het voedselsysteem is ook de grootste oorzaak van ontbossing, droogtes en zoetwater vervuiling in de wereld. In Europa gaat één op de drie bijen-, vlinder- en zweefvliegsoorten erop achteruit, en één op de tien bijen- en vlindersoorten wordt zelfs met uitsterven bedreigd. Deze afname van bestuivers heeft directe gevolgen voor onze voedselproductie, aangezien ongeveer vier op de vijf gewassen en wilde bloemen afhankelijk zijn van insectenbestuiving. Als de biodiversiteit afneemt en de klimaatcrisis verergert, neemt het risico op mislukte oogsten toe, wat de mogelijkheid om voedsel op lange termijn te blijven produceren, bedreigt.

Ook onze gezondheid loopt gevaar. In België heeft bijna 1 op 5 jongeren tussen 2 en 17 jaar overgewicht, wat wijst op een groeiend probleem van ongezonde eetgewoonten. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de gezondheid van jongeren, maar is ook sterk verbonden met ongelijkheid in de toegang tot gezond voedsel. Voor veel gezinnen, vooral in economisch kwetsbare situaties, is het moeilijk om gezonde voeding te kopen, omdat ultra-verwerkte producten goedkoper en gemakkelijker verkrijgbaar zijn dan verse, voedzame opties.

Daarnaast is voedsel ook een kwestie van genderongelijkheid. Voedsel en de manier waarop we het consumeren, bereiden en produceren, worden beïnvloed door diepgewortelde genderrollen. In veel huishoudens zijn het nog steeds vrouwen die de maaltijden bereiden, terwijl op professioneel niveau de meeste sterrenchefs mannen zijn. Eiwitrijke porties worden vaker aan mannen toebedeeld, terwijl vrouwen eerder worden aangemoedigd om 'lichte' of 'gezonde' voeding te eten. En wereldwijd zijn er ongeveer 500 miljoen vrouwen die hun inkomen uit de landbouw halen, maar zij hebben vaak geen toegang tot land en worden vaak niet erkend als volwaardige landbouwers.

De afname van het aantal boeren in Europa is een ander groot probleem. In de afgelopen 20 jaar gingen maar liefst 40% van de boerderijen in Europa verloren. Dit is mede het gevolg van het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, dat subsidies toekent op basis van het aantal hectaren, waardoor grootschalige landbouw wordt bevoordeeld en kleinere, en vaak meer natuurvriendelijke bedrijven steeds moeilijker kunnen overleven. Sinds 2005 is het aantal jonge boeren in Europa met meer dan 30% gedaald, en slechts 6% van alle landbouwbedrijven wordt nog gerund door iemand onder de 44. Dit is zorgwekkend.

Zo kunnen we niet verder. Als we de grenzen van onze planeet willen respecteren, onze gezondheid willen verbeteren, en een eerlijke toekomst willen garanderen aan jonge boeren, hebben we echte, verrijkende verandering nodig.

Jongeren en voeding op de dag van vandaag: aanbevelingen gebaseerd op wat we vandaag gehoord hebben

Zowat overal en op veel verschillende manieren worden initiatieven georganiseerd om het voedselsysteem duurzamer te maken. Vooral tijdens de lunchpauze hebben we een aantal verenigingen kunnen ontdekken of herontdekken die dagelijks bezig zijn met het verbeteren van verschillende aspecten van voedsel en voedselproductie. Deze projecten zijn inspirerend en belangrijk en helpen ons eraan herinneren dat het mogelijk is om dingen anders te doen. Maar we hebben ook ambitieus beleid nodig. Zoals verschillende presentaties van de dag duidelijk maakten, is er een belangrijke rol weggelegd voor regeringen. We moeten op alle niveaus optreden: lokaal, nationaal en internationaal. We hebben beleid nodig dat ons op weg helpt naar een veerkrachtig voedselsysteem. Beslissingen die vandaag worden genomen over voedsel zullen de wereld van morgen vormgeven.

We horen vaak over het concept van de “consument-actor”, het idee dat het ieders individuele verantwoordelijkheid is om gezond en duurzaam te eten. Maar deze strategie zal, zoals sommige presentaties duidelijk maakten, niet genoeg zijn. We verwachten van onze regeringen dat ze de moed hebben om de hervormingen door te voeren die nodig zijn om voedsel, van productie tot consumptie, respectvol te maken voor ons lichaam en onze planeet.

En toch lijken de laatste politieke standpunten over dit onderwerp niet echt in die richting te gaan. Op Belgisch niveau lijkt de transformatie van voedselsystemen niet op de agenda te staan en ongeacht het machtsniveau lijkt concurrentievermogen altijd voor te gaan op al het andere. Op Europees niveau werd gisteren de Europese visie op landbouw gepresenteerd. Hoewel sommige elementen erg positief lijken, zoals de verwijzingen naar agro-ecologie, is het opnieuw concurrentievermogen dat het landbouwbeleid lijkt te sturen, het beleid dat ons zou moeten voeden. En toch, uiteindelijk kun je concurrentievermogen niet eten.

In 2020 lanceerde het Forum des Jeunes een grote enquête over duurzaam voedsel. Meer dan 1.000 jongeren werden geraadpleegd in het kader van de enquête, waaruit bleek dat ze zich bewust zijn van de problemen rond voedsel en dat ze dingen willen veranderen. Veel jongeren zeiden zelfs dat ze hun eetgewoonten al gedeeltelijk hadden veranderd om ze duurzamer te maken. Meer dan 80% zei dat ze hun vleesconsumptie hadden verminderd, letten op de seizoensgebondenheid van producten en probeerden lokaal te eten. Maar in het onderzoek gaven veel jongeren ook aan dat er een kloof gaapt tussen het voedsel dat ze zouden willen eten en het voedsel dat ze daadwerkelijk eten. Jongeren willen dat duurzamer consumeren eenvoudiger wordt, of dat nu financieel is, qua informatie of gewoon qua tijd die ze eraan moeten besteden.

We hebben geweldig beleid nodig. En het goede nieuws is dat er al veel mensen zijn die daarover hebben nagedacht, die ideeën voor ons hebben.

In onze raadpleging van het Forum des Jeunes was er een open gedeelte voor opmerkingen. Er waren veel oproepen tot verandering, maar ook veel jongeren die zeiden dat het al te laat was, dat ze het moeilijk vonden om te geloven dat we erin zouden slagen om te veranderen, en dat als we ons voedselsysteem niet zouden veranderen, het afgelopen zou zijn. Laten we ervoor zorgen dat onze generatie vooruit kan kijken en wat optimistischer kan zijn als we aan onze toekomst en ons voedsel denken.

Het is vandaag de dag duidelijk dat voedselsystemen supercomplex zijn. Alle aspecten van de samenleving zijn ermee verbonden: milieu, cultuur, gezondheid, handel, enz. Het lijkt geen twijfel dat er geen kant-en-klare oplossing bestaat voor de uitdagingen die we vandaag hebben besproken. Maar er zijn wel manieren om vooruitgang te boeken en we zijn blij dat we die kunnen verkennen. Hoewel voedselsystemen op dit moment veel ongelijkheid creëren, is het heroverwegen ervan ook een kans om deze ongelijkheid om te buigen.

Bedanking

Tot slot willen we natuurlijk iedereen hier bedanken voor hun deelname vandaag. Dank aan alle panelleden, sprekers en moderators voor hun inspirerende bijdragen. We willen ook graag de FRDO bedanken, en meer specifiek Chris en de andere leden van het secretariaat, voor alle inspanningen en e-mails die zijn uitgewisseld om ons zo betrokken mogelijk te krijgen bij het evenement van vandaag.